

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

№11

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

2025 noyabr

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 - Texnika fanlari
08.00.00 - Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB™
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 606 sahifa.
2025-yil, noyabr

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afarovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalendar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Muhammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Botirali Roxataliyevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellashtirish
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK
Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

JAHONDA KREATIV IQTISODIYOTNING RIVOJLANISHINING UMUMIY GLOBAL TENDENSIYALARI.....	12
Ismailov Azizbek Ruzimaxmatovich	
CHORVACHILIK MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQRISH VA EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISHDA BOZOR INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY OMILLARI	22
Soxadaliyev Abdurashid Mamadaliyevich	
XORIJIY INVESTITSİYALAR VA IQTISODIY O'SISH O'RTASIDAGI O'ZARO TA'SIR	30
Madraximova Irodaxon Sherzodbek qizi	
O'ZBEKISTON SHAROITIDA XIZMATLAR EKSPORTINING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI	35
Sultonov Shodiyor Abduxalilovich, Karshiyeva Charos Mamasoliyevna	
QASHQADARYO VILOYATIDA OLIY TA'LIM VA MEHNAT BOZORI INTEGRATSIYASI ASOSIDA YUQORI MALAKALI KADRLAR TAYYORLASHNING HOZIRGI HOLATI.....	41
Haqqulov Fazliddin Faxriddinovich	
SOLIQ MA'MURCHILIGIDA XALQARO TAJRIBA ASOSIDA SAMARADORLIKNI OSHIRISH.....	48
Xodjimatrov Xamidullo Mamirjonovich	
TIJORAT BANKLARI KREDIT PORTFELNI SAMARALI BOSHQARISH: MUAMMO VA TAKLIFLAR.....	53
Yusupov Shaxzod Maxmatmurodovich	
KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNING RIVOJLANISHIGA TA'SIR ETUVCHI ASOSIY OMILLAR VA IQTISODI SAMARADORLIGI TAHLILI.....	59
Axatova Shahnoza	
SANOATNING "DRAYVER" SOHALARINI RIVOJLANTIRISH	63
Mamurjonova Ruxshonabegim Farxodovna	
РОЛЬ КРЕАТИВНОЙ ИНДУСТРИИ В РЕГИОНАЛЬНОМ РАЗВИТИИ КАРАКАЛПАКСТАНА.....	69
Хошимова Камилла Навфал қизи	
РОЛЬ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА В ПОВЫШЕНИИ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ОРГАНИЗАЦИЙ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ	79
Тожиева Шахноза Бобомуратовна, Расулова Дилфуза Валиевна	
АНАЛИЗ ФИНАНСОВОГО СОСТОЯНИЯ ПРЕДПРИЯТИЯ.....	86
Файзиёв Умуркул Шухратович	
TIKUV-TRIKOTAJ KORXONALARDA MARKETING FAOLIYATIDA ISTEMOLCHILARNI MOTIVATSIYALASH MASALALARI	97
Jalilov Jamshid G'anijonovich	
СТАНДАРТЫ КАЧЕСТВА КАК ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПИЩЕВОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ.....	103
Ўролова Севара Бехзод қизи	
BANKLARDA KAPITAL YETARLILIGI VA LIKVIDLIKNI AUDITORLIK BAHOLASH USULLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	109
Narziyev Hayotjon Azamatovich	
NATIJAVIYLIKKA YO'NALTIRILGAN BudgetLASHTIRISH ORQALI FISKAL SAMARADORLIKNI OSHIRISH MASALALARI.....	115
Allakuliyev Akmal Baltayevich	
AUDITORLIK XULOSALARIDA AUDITORLARNING PROFESSIONAL MULOHAZALARNING ASOSLILIGINI ANIQLASH AHAMIYATI	120
Parpiyev Jaxongir Iloxomjonovich	
YASHIL IQTISODIYOTDA YASHIL MOLIYALASHTIRISH: NAZARIY VA AMALIYOT UYG'UNLIGI.....	126
Xalikov S. X.	

TURISTIK KORXONALARDA BREND KAPITALINI BAHOLASH	131
Zufarov Akmal Gulamiddinovich	
AYOLLAR ISH BILAN BANDLIGINI OSHIRISHDA KASANACHILIKNING AHAMIYATI	141
Eshqobulova Charos O'roq qizi	
ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	148
Алимова Дилафруз	
O'ZBEKISTON UZUMCHILIK KORXONALARINING EKSPORT MARKETING STRATEGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISHDA YASHIL INNOVATSIYALAR VA TEXNOLOGIYALARNING O'RNI.....	153
Usmonova Diyora Mahmud qizi	
RAQAMLI MOLIYAVIY XIZMATLAR TRANSFORMATSIYASI SHAROITIDA SOLIQ BOSHQARUVI SAMARADORLIGINI OSHIRISH ISTIQBOLLARI	161
Radjabov Umurzoq Ablakulovich	
ЦИФРОВАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ ЭНЕРГЕТИЧЕСКОГО СЕКТОРА РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН: РОЛЬ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПОВЫШЕНИИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ЭНЕРГЕТИКИ	165
Аллаева Г.Ж.	
THE IMPORTANCE OF STRESS TESTING AND ITS IMPLEMENTATION IN COMMERCIAL BANKS OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN	169
Mamatova Sevara	
MINTAQADA SANOAT KORXONALARI SALOHİYATI VA RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHNING INNOVATSION KO'RSATKICHLARI	175
Nabiyev G'ulom Abdusalomovich	
IJTIMOİY SOHA INVESTISIYA LOYIHALARINI DAVLAT–XUSUSIY SHERIKLIK ASOSIDA MOLIYALASHTIRISHDA RISKLARNI BOSHQARISHNING XORIY TAJRIBALARI	185
Ergashev Axmadjon Maxmudjon o'g'li	
YASHIL BANK MAHSULOTLARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH ISTIQBOLLARI.....	189
Mahmudov Ulug'bek Davronovich	
KICHIK BIZNESDA XUSUSIY VA UMUMIY AXBOROT TIZIMLARI INTEGRATSIYASI	193
Navruz-zoda Layli Baxtiyorovna	
O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIGA TO'G'RIDAN-TO'G'RI XORIJIY INVESTITSIYALARNI JALB QILISH MEKANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	197
Mamatkulova Nadira Maxkamovna	
JAHON AMALIYOTIDA TASHABBUSLI BUDJETLASHTIRISHNING KONSEPTUAL YO'NALISHLARI.....	203
Xamidov Xabibullo Xikmatulla o'g'li	
РАЗВИТИЕ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЁТА В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВИЗАЦИИ МАЛОГО БИЗНЕСА КАК ФАКТОР ПЕРЕХОДА К “ЗЕЛЁНОЙ” ЭКОНОМИКЕ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН.....	210
Бозорова Озода Рахимовна	
ТЕМИРБЕТОН КО'РРИКЛАРДАГИ BURDALANGIN BETONDAN OLINGAN CHAQIQ TOSHNI KOMPLEKS TADQIQOT QILISH.....	222
Salixanov Saidxon Salixanovich, Kenjayev Temurbek Olimjonovich	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKDA YASHIRIN IQTISODIYOTNI ANIQLASH USULLARI VA SOF FOYDA KO'RSATKICHIDA AKS ETISH YO'LLARI.....	226
Mavlyanov Muzaffar Yusupovich	
MAMLAKATIMIZ BANKLARIDA FOIZ RISKILARI MUAMMOLARI VA ILMIY-TAHLILI	230
Isakov.J.Ya	
QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARINI EKSPORTGA YO'NALTIRISHDA IQTISODIY BARQARORLIK TUSHUNCHASINING NAZARIY ASOSLARI VA BAHOLASH MEZONLARI	238
Faxriddinov Bahriddin	

TO'QIMACHILIK SANOATIDA SUN'IY VA KIMYOVIY TOLALARNING IQTISODIY AFZALLIKLARI	243
Raximov Furqat Jalolovich	
BUXORO VILOYATIDA CHARM-POYABZAL TARMOG'I RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH STRATEGIYASI.....	249
Rahmonov Xurshid Xayriddinovich, Atoyeva Mehriqo Ilhom qizi	
KORXONALARDA BUXGALTERIYA HISOBI VA UNI YURITISH TARTIBINI TAKOMILLASHTIRISH.....	254
M.I.Murodova	
SOLIQ SIYOSATI ORQALI AHOLI DAROMADLARINI RAG'BATLANTIRISH MEXANIZMLARI.....	258
Uzoqov Suhrobjon Do'smat o'g'li	
INNOVATSION VA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA LOGISTIK XIZMATLAR KORXONALARINING IQTISODIY SAMARADORLIGI TAHLILI.....	264
Xalimov Javlonbek Shaxriyorovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA SOLIQ TIZIMIDA RAQAMLASHTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI SOLIQLARNI UNDIRISHNING METODOLOGIK MUAMMOLARI	271
Muxammadov Nodir Karimovich	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARI FAOLIYATIDA EKSPORTBOP MAHSULOTLAR ISHLAB CHIQRARISH JARAYONLARINI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI SAMARADORLIKNI OSHIRISH	277
Boymirzayev Zokirjon Mashrabboyevich	
IQTISODIYOT VA TA'LIM BOSHQARUVI: O'ZBEKISTONDA TA'LIM BRENDDINGI UCHUN IQTISODIY JIHATLAR.....	282
Dilfuza Shokirova	
OLIY TA'LIM SOHASIDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	291
Raximjonova Shohsanam Baxodirovna	
O'ZBEKISTON BANKLARIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANI INSON KAPITALI RIVOJI BILAN UYG'UNLASHTIRISH: INSTITUTSIONAL YONDASHUV.....	295
Xushvaqto'v Nodirbek Nomoz o'g'li	
SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA MOLIYAVIY STRESS-TEST TIZIMINI YARATISH METODOLOGIYASI	299
Zaynutdinov Ismoil Samariddin o'g'li	
HOZIRGI SHAROITDA BANK FAOLIYATIDA RISKLARNI BOSHQARISH TIZIMINING INSTITUTSIONAL MEXANIZMLARI	303
Malikova Dilrabo Muminovna, Shakarova Kumush Faxriddin qizi	
ENSURING SECURITY IN THE DIGITAL WORLD: HOW THE INSURANCE INDUSTRY CAN COUNTER CYBERATTACKS	308
D.D. Omonova	
JAHON SAVDO TASHKILOTIGA A'ZO BO'LISH JARAYONIDA Budget–SOLIQ SIYOSATINI ISLOH QILISH MASALALARI	314
Hojiakbar Zaynabidinov	
SILINDRSIMON KAMERADA QATLAMLI CHIGITLAR AYLANMA HARAKATINING TAHLILI.....	319
No'monov Mirjalol Abdumalik o'g'li	
IPAKCHILIK KLASTERLARI ASOSIDA TARMOQNI O'RTA MUDDATLI RIVOJLAN TIRISH STRATEGIYASI.....	325
Xudoykulov Mamarasul Radjabovich	
INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA UZOQ MUDDATLI AKTIVLAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH.....	332
Shermamatov Sirojiddan Xaydarovich	
O'ZBEKISTONDA TURIZM IQTISODIYOTINING RAQAMLI MARKETING ORQALI RIVOJLANISH YO'LLARI.....	335
Egamberdiyev Muzaffar	
РОЛЬ ЦИФРОВЫХ РЕШЕНИЙ В РЕАЛИЗАЦИИ ПРОЕКТА «БЕЗОПАСНЫЙ ГОРОД»	339
Иминов Акбаржон Одилжонович	

IQTISODIY TIZIM VA INSON QADRIYATI: KAPITALIZM VA GUMANIZM O'RTASIDA	345
Raxmatullayev Sarvar Nazar o'g'li, Abdukarimova Muborak Sharaf qizi, Madrakhimova R. G.	
O'ZBEKISTONDA QULAY INVESTITSIYA MUHITINI SHAKLLANTIRISH VA INVESTITSIYALAR JALB ETISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	350
Yusupov Muxiddin Soatovich	
KONSOLIDATSİYALASHGAN MOLIYAVIY HISOBOT MA'LUMOTLARINI TAHLIL QILISH MASALALARI	358
Avazov Ilhom Ravshanovich	
YANGI TUZILISHLI IKKI QATLAMLI TRIKOTAJ TO'QIMALARINI OLISH USULLARI	363
S. Saparova, M. Musaeva, M. Mirsadikov, M. Mukimov	
KVANT MUHITIDA AXBOROTNI HIMOYALASHGA XIZMAT QILUVCHI MULTIPLEKSER TUZILMASI	370
Safoyev Nuriddin Najmiddin o'g'li	
ERKIN IQTISODIY HUDUDLAR: KO'P QATLAMLI IQTISODIY MEXANIZMLAR, INNOVATSION INFRATUZILMA VA INSTITUSIONAL UYG'UNLIKNING KONSEPTUAL TAHLILI	377
Kuziev Ravshan Ramazonovich	
SANOAT HAMKORLIGINING ILG'OR TAJRIBALARI VA ULARNI O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIGA INTEGRATSIYA QILISH YO'LLARI	385
Boyturayev Olimjon Urayimovich	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK ASOSIDA KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISH MASALALARI	392
Akbarov G'ayratjon Ne'madjonovich	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI QO'NG'IROT TUMANIDA YILQICHILIK VA TUYACHILIKNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARINI ARIMA MODEL ASOSIDA PROGNOZLASH	396
Sabit Gabbarov Nietali'evich	
MAKTABGACHA TA'LIM MUASSALARIDA AUTSORSING FAOLIYATINI MOLIYALASHTIRISHDA ILG'OR XORIJIY TAJRIBALAR	402
Xamidov Anis Choriyevich	
NEXUS BETWEEN RENEWABLE ENERGY USE AND GDP GROWTH IN UZBEKISTAN	407
Xalimjonov Nurbek Ulug'bek o'g'li, Toxirov Shodiyor Zafar o'g'li, Jumamuratov Sultanbek Ilyosovich	
MOLIYAVIY SALOHİYATNI OSHIRISHDA XORIJIY INVESTITSIYALARNI JALB QILISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI	415
Akishova Shaxnoza Davlet qizi	
O'ZBEKISTON O'RMON XO'JALIGIDA INNOVASION MOLIYALASHTIRISH: NORMATIV TAYANCH, BOZOR INSTRUMENTLARI VA EKOTIZIM XIZMATLARI	420
Mamatqulova Muxlisaxon Mamirjanovna	
SERVIS IQTISODIYOTIDA ISH BILAN BANDLIK SHAKLLARI TRANSFORMATSİYASINI TADBIQ QILISHGA METODOLOGIK YONDASHUV	425
Abdusaidov Akmal Abduvaliyevich	
O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA TURIZMNING O'RNI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI	431
Kuymuratova Matlubaxon Abdimanabovna	
МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ «ЗЕЛЁНОГО» ФИНАНСИРОВАНИЯ В БАНКОВСКОМ СЕКТОРЕ	436
Мирдовидов Бахтиер Кобилевич	
MILLIY IQTISODIYOT UCHUN INVESTITSIYA RESURSI SIFATIDA UY XO'JALIKLARI JAMG'ARMALARINI RIVOJLANTIRISH	443
Bayxonov Baxodirjon Tursunbayevich	
AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA TIZIMLARI HIMOYA VOSITALARINI SUN'IY INTELLEKT BILAN INTEGRATSİYALASH MUAMMOLARI	448
Bozorov Suhrobjon Mumin o'g'li	

SANOAT KORXONALARIDA KPI TIZIMINI JORIY QILISHNI TAKOMILLASHTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	453
Tursunov Orifali Samandarovich	
IQTISODIY BARQARORLIKGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR VA ULARNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	457
Abdullayeva Sevaraxon Xasanovna	
ZARAFSHON MINTAQASI HUDUDLARIDA XIZMAT KO'RSATISH SOHALARI O'RTASIDAGI MUTANOSIBLIKNI TA'MINLASH ISTIQBOLLARI	463
Murtazayev Isabek Bazarbayevich	
YUQORI SAMARALI PAXTA TOZALAGICHDA MAYDA IFLOSLIKLARNI AJRATISH JARAYONINI TAKOMILLASHTIRISH VA UNING OPTIMAL PARAMETRLARINI MATEMATIK MODELLASHTIRISH ASOSIDA ANIQLASH.....	471
Mirzakarimov Mirsharoffiddin Mirzaabdurahimovich	
MAHSULOTLAR RAQAMLI PASPORTI EKOTIZIMI VA UNI SHAKLLANTIRISH OMILLARI.....	478
Avloqulova Sadoqat Sobirjon qizi	
ВЛИЯНИЕ РАЗЛИЧНЫХ МОЮЩИХ СРЕДСТВ И МЕТОДОВ НА ПОКАЗАТЕЛИ КАЧЕСТВА НАТУРАЛЬНЫХ ШЕРСТЯНЫХ ВОЛОКОН.....	484
Собиров ДаниёрХолмуродович	
СТРУКТУРНАЯ МОДЕЛЬ ЦИФРОВОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ПЕДАГОГОВ В СОВРЕМЕННОМ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОСТРАНСТВЕ.....	490
Киличева Феруза Бешимовна	
KICHIK BIZNESNING BARQAROR IQTISODIY RIVOJLANISHINI TA'MINLASHDA SAMARALI OMILLARDAN FOYDALANISH NAZARIYASI	495
Imomnazarov Xurshid Ozodbekovich, Zakirova Gulnora Mirzaliyevna	
TIJORAT BANKLARIDA MOLIYAVIY BARQARORLIKNI BAHOLASH INDIKATORLARI VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	499
Abdusalomov Olimjon Eshmirzayevich	
O'ZBEKISTONDA TURIZM SOXASIGA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK MEXANIZMINI TA'SIRI.....	504
Yuldashev Kodirjon Mamadjanovich	
O'ZBEKISTONDA DAVLAT BUDJETI XARAJATLARINING SAMARADORLIGINI BAHOLASH METODLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	508
Shernayev Akbar Aqmirzayevich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASINING TIJORAT BANKLARIDA MUAMMOLI KREDITLARNI KAMAYTIRISH YO'LLARI	514
Adilov Mirkomil Miralimovich	
IDORALARARO INTEGRATSIYANING NAZARIY MODELLARI VA UNING DAVLAT BOSHQARUVIDAGI AHAMIYATI	520
Ashirov Jamolbek Shuxrat o'g'li	
MO'RT MATERIALLARNI MEXANIK KESIB ISHLOV BERISHDA ASBOB YUZASIDA KUZATILADIGAN YEYILISH	526
Allanazarov Akmal Abdulxaqovich, Axmedov Azamat Xaitovich, Shakirov Shuhrat Musayevich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA SOLIQ MONITORING TIZIMINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	530
Lukmanov Kahramon Abdurahmanovich	
NODAVLAT OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA MARKETING FAOLIYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISH VA TAKOMILLASHTIRISH BO'YICHA XORIJIY TAJRIBALAR	534
Yuldashov Isomiddin Sidiqovich	
KICHIK BIZNESNI MOLIYAVIY QO'LLAB-QUVVATLASHDA TIJORAT BANKLARINING KREDIT SIYOSATINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	540
Norqobilova Nargiza Abdiqodirovna	

PNEVMOTRANSPORT TIZIMIDAGI PNEVMOQUVUR TIRSAK MATERIALINI YAXSHILASH ORQALI PAXTA SIFATIGA TA'SIRINI O'RGANISH	546
Boltabayev Bekzod Egamberdiyevich	
QURILISH MATERIALLARI SANOATI KORXONALARINING EKOLOGIK AKTIVLARINI HISOBGA OLISH	549
Mirzayev Komiljon Abdullajonovich	
DEHQON XO'JALIKLARIDA YER RESURLARIDAN FOYDALANISHNING EKOLOGIK XAVFSIZLIGI VA UNING BAHOLASH USULLARI.....	553
Axmatov Abutolibxon Ochilxon o'g'li	
XUSUSIYLASHTIRILGAN KORXONALARDA KORPORATIV BOSHQARUVNI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI MOLIVAVIY NATIJADORLIKNI OSHIRISH YO'LLARI	557
Asomidinova Moxigulbonu Oybek qizi	
O'ZBEKISTONDA INVESTITSION JOZIBADORLIKNING ORTIB BORISHI JAHON MIQYOSIDA JORIY ETILAYOTGAN BUSINESS READY REYTINGIDAGI BAHOLASH NATIJALARIDA YAQQOL NAMOYON BO'LMOQDA.....	562
Pulatov Dilshod Xaqberdiyevich, Raxmonov Doniyor Ixtiyorjon o'g'li, Ortiqova Niginabonu Alisher qizi, Raxmonov Jo'rabek Hamroyevich	
QISHLOQ XO'JALIGI SOHASIDA INVESTITSIYADAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI VA RIVOJLANTIRISH STRATEGIYASI.....	570
Nilufar Mengqobilovna Xudayberdieva	
MAGNEZIAL BOG'LOVCHI MATERIALLAR ISHLAB CHIQRISHDA SANOAT CHIQUINDILARNI FOYDALANISHNING DUNYO VA O'ZBEKISTON MIQYOSIDAGI HOLATI	574
Rahimjon Jalilov Ravshanbek o'g'li, Orazimbetova Gulistan Jaksilikovna	
KORXONALAR ISHLAB CHIQRISH POTENSIALINING XUSUSIYATLARI VA UNING FOYDALANISH IMKONIYATLARI	578
Jalilov Bahrom Sotiboldievich	
O'ZBEKISTONDA INKLYUZIV SUG'URTA INSTITUTINING RIVOJLANISH ZARURATI VA UNING IJTIMOY-IQTISODIY AHAMIYATI.....	583
Ravshanova Mohinur O'rolovna	
INNOVATIVE APPROACHES TO IMPROVING STUDENTS' DIGITAL COMPETENCE	588
Jalilov Bahrom Sotiboldievich	
KREATIV TURIZMDA YANGI TAJRIBALAR YARATISH: IJODIY KLASTERLAR, MAHALLIY HUNARMANDCHILIK VA IMMERSIV TEXNOLOGIYALAR ROLI	593
Hamzayeva Dilfuza Samarovna	
TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARI EKSPORT SALOHIYATINI BOSHQARISHNING ZARURIYATI VA AHAMIYATI	599
Salimjonova Zilolaxon Salimjon qizi	

TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARI EKSPORT SALOHIYATINI BOSHQARISHNING ZARURIYATI VA AHAMIYATI

Salimjonova Zilolaxon Salimjon qizi

Farg'ona davlat universiteti

"Iqtisodiyot va turizim" kafedrası o'qituvchisi

Email: salimzilola142@gmail.com

Annotatsiya. To'qimachilik sanoati korxonalarida eksport salohiyatini boshqarish zaruriyati va ahamiyati ilmiy asosda tadqiq etiladi. Global raqobat kuchayib borayotgan sharoitda korxonalarning xalqaro bozorlarga chiqishi ularning barqaror rivojlanishi, moliyaviy barqarorligi va innovatsion faolligini ta'minlaydigan muhim omil sifatida qaraladi. Maqolada eksport salohiyatiga ta'sir etuvchi omillar, jumladan, ishlab chiqarish quvvati, mahsulot sifati, marketing strategiyalari, logistika imkoniyatlari va tashqi bozor talablari tahlil qilinadi. Shuningdek, korxonalarda samarali boshqaruv mexanizmlarini shakllantirish, risklarni kamaytirish va eksport geografiasini kengaytirish bo'yicha taklif va tavsiyalar beriladi. Tadqiqot natijalari to'qimachilik korxonalarining xalqaro bozordagi raqobatbardoshligini oshirish, eksport hajmini ko'paytirish hamda tarmoqqa investitsiya jalb qilish jarayonlariga amaliy yordam berishi bilan ahamiyatlidir.

Kalit so'zlar: to'qimachilik sanoati, eksport salohiyati, boshqaruv, xalqaro bozor, raqobatbardoshlik, marketing strategiyasi, logistika, innovatsiya, risklarni boshqarish, eksportni rivojlantirish.

Abstract. The article provides a scientifically grounded study of the necessity and importance of managing the export potential of textile industry enterprises. In the context of intensifying global competition, the entry of enterprises into international markets is regarded as a crucial factor ensuring their sustainable development, financial stability, and innovative activity. The article analyzes the factors affecting export potential, including production capacity, product quality, marketing strategies, logistics capabilities, and foreign market requirements. In addition, the article offers proposals and recommendations for shaping effective management mechanisms, reducing risks, and expanding export geography. The research results are of practical significance for enhancing the competitiveness of textile enterprises in the global market, increasing export volumes, and attracting investment into the sector.

Keywords: textile industry, export potential, management, international market, competitiveness, marketing strategy, logistics, innovation, risk management, export development.

Аннотация. В статье научно обоснованно исследуются необходимость и значимость управления экспортным потенциалом предприятий текстильной промышленности. В условиях усиливающейся глобальной конкуренции выход предприятий на международные рынки рассматривается как важный фактор, обеспечивающий их устойчивое развитие, финансовую стабильность и инновационную активность. В статье анализируются факторы, влияющие на экспортный потенциал, включая производственные мощности, качество продукции, маркетинговые стратегии, логистические возможности и требования внешних рынков. Кроме того, представлены предложения и рекомендации по формированию эффективных механизмов управления, снижению рисков и расширению экспортной географии. Результаты исследования имеют практическое значение для повышения конкурентоспособности текстильных предприятий на мировом рынке, увеличения объёмов экспорта и привлечения инвестиций в отрасль.

Ключевые слова: текстильная промышленность, экспортный потенциал, управление, международный рынок, конкурентоспособность, маркетинговая стратегия, логистика, инновации, управление рисками, развитие экспорта.

KIRISH

Bugungi globallashuv jarayonida mamlakatlar o'rtasidagi iqtisodiy hamkorlikning kuchayishi, xalqaro savdo hajmining ortishi va raqobatning keskinlashuvi sanoat tarmoqlarining, xususan to'qimachilik sanoatining eksport salohiyatini yanada rivojlantirishni taqozo etmoqda. To'qimachilik mahsulotlari dunyo bozorida talabi yuqori bo'lgan tovarlar qatoriga kirgani sababli ushbu sohada faoliyat yuritayotgan korxonalar uchun eksport faoliyatini samarali boshqarish alohida ahamiyat kasb etadi.

Eksport salohiyatini to'g'ri boshqarish korxonalarining barqaror o'sishi, moliyaviy barqarorligi, raqobatbardosh mahsulot ishlab chiqarishi va xalqaro bozorlarda mustahkam o'rin egallashining asosiy omillaridan biridir. Hozirgi kunda to'qimachilik sanoati korxonalari nafaqat ichki bozordagi o'zgaruvchan talabga, balki tashqi bozordagi qat'iy standartlar, sertifikatlash talablari va logistika cheklovlariga ham moslasha olishlari lozim. Shu bois eksport salohiyatiga ta'sir qiluvchi omillarni aniqlash, ularni tizimli ravishda boshqarish va zamonaviy boshqaruv mexanizmlarini joriy etish korxonalar faoliyatining samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Bundan tashqari, eksport jarayonlarida yuzaga keladigan risklarni kamaytirish, bozor konyunkturasi o'rganish, innovatsion strategiyalarni qo'llash va eksport geografiyasini kengaytirish to'qimachilik korxonalarining xalqaro raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi.

Mazkur tadqiqotda to'qimachilik sanoati korxonalarida eksport salohiyatini boshqarishning zaruriyati, unga ta'sir etuvchi omillar, mavjud muammolar hamda samarali boshqaruv mexanizmlarini shakllantirish bo'yicha ilmiy asoslangan taklif va tavsiyalar ko'rib chiqiladi. Tadqiqot natijalari soha korxonalarining xalqaro bozordagi mavqei mustahkamlash, eksport hajmini oshirish va tarmoqqa investitsiyalarni jalb qilish jarayonlariga amaliy yordam beradi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

To'qimachilik sanoati korxonalarining eksport salohiyatini boshqarish masalasi iqtisodiy adabiyotlarda muhim yo'nalishlardan biri sifatida ko'plab tadqiqotchilar tomonidan o'rganilgan. Xorijiy va mahalliy olimlarning ishlari ushbu jarayonning iqtisodiy mazmuni, tahlil usullari hamda boshqaruv mexanizmlarini yoritishga qaratilgan. Eksport salohiyatini baholash bo'yicha klassik yondashuvlar Porter tomonidan 1990-yilda taklif etilgan milliy raqobat ustunligi konsepsiyasi bilan bog'liq bo'lib, bunda raqobatbardoshlikning asosiy omillari — ishlab chiqarish resurslari, talab sharoiti, raqobat muhitining rivojlanganligi va qo'shimcha xizmatlar tizimi alohida ta'kidlanadi. Ushbu model to'qimachilik korxonalarining xalqaro bozordagi o'rnini aniqlashda keng qo'llaniladi.

Shuningdek, eksport salohiyatini aniqlashda Lall tomonidan 1998-yilda, Balassa tomonidan 1989-yilda ishlab chiqilgan komparativ ustunlik indeksleri, raqobatbardoshlik ko'rsatkichlari va eksport intensivligi kabi metodlar ilmiy adabiyotlarda keng yoritilgan. Ularning tadqiqotlariga ko'ra, ishlab chiqarish quvvatlari, mahsulot sifati, texnologik yangiliklar va mehnat unumdorligi eksport imkoniyatlarining asosiy omillari sifatida qaraladi.

Mintaqaviy kontekstdagi tadqiqotlarda Markusen, Krugman kabi olimlar xalqaro savdo nazariyalari orqali eksportni rag'batlantiruvchi omillar — transport xarajatlari, bozor hajmi, iqtisodiy siyosat va logistika infratuzilmasi kabi jihatlarni chuqur tahlil qilganlar. Bu yondashuvlar to'qimachilik sanoatida logistika samaradorligi va klasterlashuvning eksport jarayoniga ta'sirini tushuntirishda muhimdir.

Mahalliy tadqiqotlarda (O'zbekiston olimlari — X. Umurzoqov, B. Khojamqulov, S. Abdullaeva va boshqalar) eksport faoliyatini rivojlantirishda davlat qo'llab-quvvatlash mexanizmlari, eksportni sug'urtalash, bojxona imtiyozlari, texnik reglamentlar va sertifikatlash tizimining modernizatsiyasi asosiy omillar sifatida ko'rsatib o'tiladi. Ularning izlanishlari to'qimachilik sanoati eksportini oshirishda islohotlarning ahamiyatini yoritadi.

Adabiyotlarda, shuningdek, eksport salohiyatiga ta'sir etuvchi zamonaviy omillar — innovatsion texnologiyalar, raqamli marketing, xalqaro standartlarga mos ishlab chiqarish va barqaror ta'minot zanjirlari kabi jihatlari alohida o'rin egallaydi. Jahon banki, UNIDO va ITC tomonidan e'lon qilingan tadqiqotlarda raqobatbardosh to'qimachilik sohasini shakllantirishda ekologik barqarorlik, mehnat standartlari va global qiymat zanjirlariga integratsiya jarayonlariga urg'u beriladi.

Umuman olganda, mavjud ilmiy manbalar eksport salohiyatining mazmuni ko'p qirrali ekanligini, uni boshqarishda iqtisodiy, ishlab chiqarish, innovatsion, tashkiliy va marketing omillar majmuini hisobga olish zarurligini ta'kidlaydi. Adabiyotlar sharhi ushbu mavzuni kompleks va tizimli o'rganish hozirgi sharoitda dolzarb ekanligini ko'rsatadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot metodologiyasi eksport salohiyatini, to'qimachilik sanoatini va klasterlash bo'yicha mavjud ilmiy manbalarni tahlil etish, o'xshash mamlakatlar tajribasini solishtirish orqali klasterlashning samaradorligini aniqlash, eksport hamda sanoat o'rtasidagi bog'liqlikni statistik ma'lumotlar orqali o'rganishlardan iborat. Ushbu metodologiya kvalifikatsion, tavsiya va strategik yondashuvlarga asoslangan.

TAHLIL VA NATIJALAR

To'qimachilik sanoati korxonalarining eksport salohiyatini baholash va uni samarali boshqarish bo'yicha o'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, eksport faoliyatining rivojlanishi ishlab chiqarish quvvatlari, mahsulot sifati, logistika infratuzilmasi, marketing strategiyalari, xalqaro standartlarga moslik darajasi hamda davlat

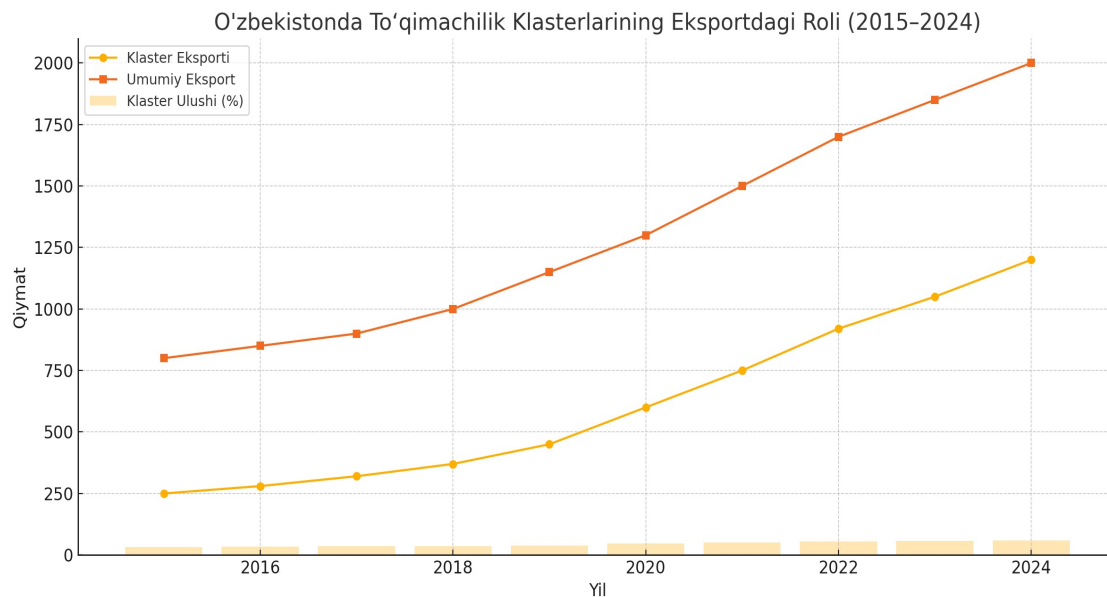

tomonidan yaratilayotgan tashqi iqtisodiy muhit bilan chambarchas bog'liqdir. Tahlil jarayonida birinchi navbatda korxonalar ishlab chiqarish quvvatlarining samaradorligi o'rganildi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, ilg'or texnologiyalarni joriy etgan va modernizatsiya jarayonlarini amalga oshirgan korxonalarda mahsulot tannarxi pasayib, raqobatbardoshlik darajasi oshgan.

Ayniqsa, mehnat va resurslarga boy rivojlanayotgan davlatlar uchun sanoat korxonalarini orqali eksportga yo'naltirilgan iqtisodiy model samarali strategiya hisoblanadi. So'nggi 10 yil ichida O'zbekiston Respublikasi to'qimachilik sanoatini jadal rivojlantirish, mahalliy xom ashyodan maksimal foydalanish, yuqori qo'shilgan qiymatli mahsulot ishlab chiqarish va eksportni ko'paytirish yo'nalishida izchil siyosat yuritib kelmoqda. Prezidentimiz tomonidan qabul qilingan qaror va farmoyishlar to'qimachilik sanoati korxonalarining eksport imkoniyatlarini kengaytirish va xalqaro bozorga moslashuvchanligini oshirishda muhim turtki bo'ldi.

O'zbekiston iqtisodiyotining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida to'qimachilik sanoati so'nggi yillarda jadal rivojlanib, ayniqsa klaster shaklidagi tashkil etilish tizimi orqali O'zbekistonda 2017–2024-yillarda amalga oshirilgan islohotlar doirasida 130 dan ortiq to'qimachilik korxonalarini tashkil etildi. Quyidagilar asosiy dalillar sifatida ko'rsatiladi: Prezident qarori PQ-4473 (2019-yil 14-oktyabr) asosida to'qimachilik korxonalarini faoliyati tizimlashtirildi. 2023-yil yakunlariga ko'ra, to'qimachilik sanoati eksporti 3,1 mlrd AQSh dollaridan oshdi, shundan 70 foizdan ortig'i klaster korxonalariga to'g'ri kelmoqda. Farg'ona, Andijon, Namangan viloyatlarida tashkil etilgan korxonalar eksport geografiasini kengaytirib, Yevropa, MDH va Janubiy-Sharqiy Osiyo davlatlari bilan barqaror aloqalar yo'lga qo'yilmoqda.

So'nggi yillarda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining bir qator qaror va farmonlari asosida to'qimachilik sanoatida klaster tizimini joriy etish bo'yicha keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilib kelinmoqda. Jumladan, PQ-4385-sonli qaror (2019-yil 14-yanvar) bilan paxtani qayta ishlash va tayyor mahsulot ishlab chiqarishga yo'naltirish maqsadida korxonalariga ustuvorlik berilgan. PQ-4796-sonli qaror (2020-yil 12-iyun) bilan "To'qimachilik va tikuv-trikotaj sanoatini rivojlantirish strategiyasi" tasdiqlanib, 2025-yilgacha eksport hajmini 7 milliard dollarga yetkazish rejalashtirilgan. 2022-yil 17-martdagi Prezident farmoyishida to'qimachilik korxonalarining soliq imtiyozlari va eksportni qo'llab-quvvatlash mexanizmlari mustahkamlandi. Bu islohotlar natijasida 2022-yilda O'zbekiston to'qimachilik mahsulotlari eksporti 3,1 mlrd AQSh dollarini tashkil etdi, bu esa 2016-yilga nisbatan 3 baravar ko'paygan (1-rasm).

1-rasm. O'zbekistonda to'qimachilik korxonalarining eksportdagi roli (2016-2024)¹

O'zbekiston to'qimachilik sanoatida so'nggi o'n yillikda amalga oshirilgan islohotlar, xususan klasterlashuv jarayonlari eksport salohiyatining izchil o'sishiga zamin yaratdi. Quyidagi asosiy tendensiyalar ushbu davr mobaynida kuzatildi.

1. Eksport hajmining o'sishi. 2016-yilda to'qimachilik korxonalarini orqali amalga oshirilgan eksport hajmi 250 mln AQSh dollarini tashkil etgan bo'lsa, 2020-yilda bu ko'rsatkich 1200 mln dollarga yetgan. Bu o'sish deyarli 5 baravarga teng bo'lib, klaster modelining samaradorligini yaqqol ko'rsatdi.

2. Umumiy to'qimachilik eksportidagi ulushning oshishi. 2016-yilda korxonalar umumiy to'qimachilik eksportining 31,3 foizini tashkil etgan bo'lsa, 2024-yilda bu ko'rsatkich 60 foizga yetgan. Bu esa korxonalar

1 www.stat.uz

to'qimachilik mahsulotlarini tashqi bozorga olib chiqishda asosiy harakatlantiruvchi kuchga aylanganini anglatadi.

3. Davlat siyosatining ta'siri. 2016-yildan boshlab Prezident qaror va farmonlari asosida to'qimachilik sanoatini klaster asosida rivojlantirish, qo'shilgan qiymatli mahsulotlar ishlab chiqarish va eksport qilish, g'alla maydonlarini qisqartirib, paxtachilikni korxonalariga topshirish orqali samaradorlikni oshirish kabi chora-tadbirlar amalga oshirildi. Mazkur siyosat eksport salohiyatini oshirishda muhim omil bo'lib xizmat qildi.

4. Yangi bozorlar va investitsiya jalb etilishi. Korxonalar tarkibida faoliyat yuritayotgan subyektlar texnologik modernizatsiya orqali Xitoy, Rossiya, Turkiya, Yevropa Ittifoqi va Janubi-Sharqiy Osiyo davlatlariga chiqish imkoniyatiga ega bo'ldilar. Bu esa eksport geografiasining kengayishiga olib keldi (1-jadval).

1-jadval. O'zbekistonda to'qimachilik korxonalarining rivojlanishi va eksportdagi o'rni (2014–2023)²

No	Yillar	Korxonalar soni	Ishlab chiqarish hajmi(mlrd so'm)	Eksport hajmi (mln)	Asosiy qaror/ farmoyishlarva voqealar
1	2014	3	1250	635	Ilk klaster tajribalari boshlangan
2	2015	5	1600	710	TSTG (O'zto'qimachilik sanoat) islohoti boshlanmoqda
3	2016	7	2300	840	Kooperatsiya zanjiri kuchaytirildi
4	2017	10	3500	1050	PQ-2906-sonli qaror (03.04.2017) – To'qimachilikni rivojlantirish
5	2018	23	5200	1300	PQ-3752-sonli qaror (2018) – Klaster tizimiga o'tish bosqichi
6	2019	42	7900	1610	PQ-4231 (13.03.2019) – Paxta-to'qimachilik korxonalarini haqidagi qaror
7	2020	75	9600	1920	Pandemiya sharoitida korxonalar eksportni ushlab turdi
8	2021	97	11200	2050	PF-6124 (2021) – Eksportga ixtisoslashgan korxonalarini qo'llash
9	2022	105	12400	2520	PQ-60-son (2022) – Korxonalar faoliyatini baholash tizimi
10	2023	115	14100	2900	PQ-4361 (2023) – To'qimachilik korxonalarining innovatsion modeli

O'zbekistonda eksport salohiyatini rivojlantirishda to'qimachilik sanoati korxonalarining zaruriyati va ahamiyati bo'yicha so'nggi 10 yillik (2014–2023-yillar) davrni qamrab olgan tahliliy jadval keltirilgan. Jadvalda yillar kesimida korxonalar soni, ishlab chiqarish hajmi, eksport hajmi va asosiy davlat siyosati ko'rsatilgan. 2014-yildan 2023-yilgacha korxonalar soni 3 tadan 115 taga, ya'ni 38 baravarga oshgan. Eksport hajmi shu davrda 635 mln AQSh dollaridan 2,9 mlrd dollarga, ya'ni 4,5 baravar ko'tarilgan. Klasterlashuv iqtisodiy samaradorlikni oshirish, qo'shilgan qiymat zanjirini yaratish va ishlab chiqarishdan eksportgacha bo'lgan integratsiyani ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Prezident qarorlari orqali moliyaviy, soliq va eksportga yechikliklar yaratilgan.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'zbekiston iqtisodiyotida to'qimachilik sanoati strategik ahamiyatga ega bo'lib, uning klasterlashuvi eksport salohiyatini oshirishda muhim omil hisoblanadi. Korxonalar resurslar, texnologiyalar va bilimlarning muvofiqlashtirilgan tarzda jamlanishini ta'minlab, korxonalar o'rtasidagi hamkorlik aloqalarini kuchaytiradi. Respublikada to'qimachilik korxonalarini shakllantirish bo'yicha qabul qilingan Prezident qarorlari, farmon va farmoyishlar (xususan, PQ-4611-son, PQ-4186-son, PQ-4796-son va boshqa hujjatlar) bu sohaning institutsional bazasini mustahkamlab, korxonalar faoliyatini qo'llab-quvvatlashga xizmat qilmoqda. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, klasterlar asosida tashkil etilgan to'qimachilik korxonalarini boshqa mustaqil korxonalariga nisbatan yuqori eksport ko'rsatkichlariga ega. Bu esa eksport hajmini oshirish, mahsulot sifatini yaxshilash, ishlab chiqarish tannarxini kamaytirish va xalqaro raqobatbardoshlikni ta'minlashga xizmat qiladi.

Ayniqsa, fermer xo'jaliklari, tikuv-trikotaj, bo'yash, dizayn va logistika xizmatlarini o'zida birlashtirgan klaster modeli eksportga yo'naltirilgan yuqori qiymatli mahsulotlar ishlab chiqarishni rag'batlantirmoqda. Eksport

salohiyatini oshirish uchun mavjud klaster modelini takomillashtirish lozim. Xususan, paxta xom ashyosini chuqur qayta ishlashni to'liq mahalliyashtirish talab etiladi — klaster korxonalari faqat tola va ip-kalava ishlab chiqarish bilan cheklanib qolmay, mato, tayyor kiyim-kechak va uy to'qimachilik mahsulotlarini ham ko'proq ishlab chiqishi zarur. Bu maqsadda korxonalar ichida tikuv-trikotaj fabrikalari, dizayn studiyalari va mahsulotni oxirgi iste'molchi talablari darajasida tayyorlash bo'g'inlarini rivojlantirish lozim. Natijada korxonalar qo'shimcha qiymatning katta qismini ichki tizimda qoldirib, eksportdan tushadigan daromadni bir necha baravar oshirish mumkin.

Korxonalar bazasida eksport qilinadigan mahsulot turlarini diversifikatsiya qilish zarur. O'zbekiston to'qimachilik eksporti hozircha asosan ip-kalava va yarim tayyor matolarga tayanmoqda, tayyor tikuvchilik mahsulotlarining geografiasini esa cheklangan. 2023-yilda tayyor tikuvchilik eksportining 90 foizdan ortig'i yaqin qo'shni davlatlar — MDH bozorlari hissasiga to'g'ri kelgan. Bu holatni o'zgartirish uchun korxonalar yangi bozor segmentlariga moslashgan mahsulotlar ishlab chiqarishni yo'lga qo'yishi lozim. Masalan, yuqori sifatli brendli kiyim-kechak, texnik tekstil (masalan, avtomobil sanoati yoki tibbiyot uchun matolar) va uy-ro'zg'or to'qimachilik buyumlari kabi turlarni ko'paytirish mumkin. Bunda har bir klaster o'z hududiy ustunliklari va resurslaridan kelib chiqib ixtisoslashishi lozim. Mahsulot diversifikatsiyasi xorijiy bozorlaridagi konyunktura o'zgarishlariga moslashish va eksport hajmini barqaror saqlashga yordam beradi.

Yangi bozorlar va xalqaro standartlarga chiqishni qo'llab-quvvatlash ham muhimdir. Klaster korxonalarining eksport geografiasini kengaytirish uchun ularni Yevropa, AQSh va Osiyo–Tinch okeani bozorlariga olib chiqishga ko'maklash zarur. Buning uchun, birinchidan, xalqaro talab qilinadigan sifat standartlari va sertifikatlash (masalan, Organik paxta, OEKO-TEX, BCI) yo'nalishlarida qo'llab-quvvatlashni davom ettirish kerak. Ikkinchidan, GSP+ imtiyozli savdo rejimi imkoniyatlaridan to'liq foydalanib, Yevropa bozorlariga eksport ulushini oshirish maqsad qilinadi. Masalan, hukumat tomonidan xorijiy sertifikatlar uchun xarajatlarni qoplab berish hamda xorijiy ko'rgazma va yarmarkalarda qatnashishni moliyalashtirish choralari davom ettirish lozim. Uchinchidan, transport-logistika xarajatlarini kamaytirish uchun mahsulotni xorijga eksport qilishda mavjud subsidiyalardan samarali foydalanish talab etiladi (masalan, yuk tashish xarajatlarining 70 foizgacha qoplab berilishi kabi). Shu bilan birga, marketing va brending bo'yicha ko'maklashish ham muhimdir — xorijiy brendlar bilan hamkorlik qilish yoki "Made in Uzbekistan" sifati belgisi ostida klaster mahsulotlarini targ'ib qilish choralari ko'rish zarur.

Shuningdek, klasterlashuv hududiy ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishga ijobiy ta'sir ko'rsatib, bandlik darajasining oshishiga va yangi ish o'rinlari yaratilishiga xizmat qiladi. Ushbu xulosalarni jamlab, quyidagilar taklif etiladi:

- Klaster infratuzilmasini yanada rivojlantirish: to'qimachilik korxonalarida zamonaviy logistika markazlari, laboratoriyalar, innovatsion texnoparklar va servis xizmatlarini kengaytirish zarur.
- Mahalliy xomashyo bazasidan samarali foydalanish: paxtani chuqur qayta ishlashni rag'batlantiruvchi mexanizmlarni kuchaytirish va klaster ichida xomashyo ta'minot zanjirini barqarorlashtirish lozim.
- Eksportga yo'naltirilgan korxonalarini qo'llab-quvvatlash: eksportbop mahsulotlar uchun sertifikatlash, brending va xalqaro ko'rgazmalarda ishtirok etish kabi xarajatlarni davlat tomonidan subsidiyalashni kengaytirish kerak.
- Raqamli transformatsiyani jadallashtirish: klaster faoliyatiga raqamli texnologiyalarni, jumladan ERP, SCM va CRM tizimlarini keng joriy etish orqali samaradorlikni oshirish zarur.
- Hududiy diversifikatsiyani rivojlantirish: korxonalar faqat yirik markazlarda emas, balki viloyat va tumanlarda ham tashkil etilishi, bu orqali mintaqaviy tengsizliklar kamaytirilishi lozim.
- Ilm-fan va ta'lim integratsiyasini kuchaytirish: korxonalar va oliy o'quv yurtlari o'rtasida amaliy hamkorlikni kengaytirish, malakali kadrlar tayyorlashni soha ehtiyojlariga muvofiqlashtirish muhimdir.
- Eksport bozorlarining geografiasini kengaytirish: Yevropa, Osiyo va Afrika mamlakatlari bilan eksport aloqalarini mustahkamlashga xizmat qiluvchi tashqi iqtisodiy diplomatiyani faol yuritish lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Marshall, A. (1890). Principles of Economics. London: Macmillan.
2. Porter, M. E. (1998). Cluster and the new economics of competition. Harvard Business Review, 76(6), 77–90.
3. Krugman, P. (1991). Increasing returns and economic geography. Journal of Political Economy, 99(3), 483–499.
4. Gereffi, G., Humphrey, J., Sturgeon, T. (2005). The governance of global value chains. Review of International Political Economy, 12(1), 78–104.
5. UNIDO. (2013). Sustaining Competitive and Responsible Enterprises (SCORE): Cluster Development Toolkit. Vienna: UNIDO.
6. World Bank. (2020). Textiles and Apparel in Eurasia: Market Linkages and Value Chain Opportunities. Washington, DC: World Bank.
7. O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi. (2015–2024). Tashqi savdo to'g'risidagi oylik/choraklik statistik ma'lumotlar va sanoat ko'rsatkichlari.

8. Investitsiyalar, sanoat va savdo vazirligi (ISSV). (2020–2024). Sanoat korxonalarini siyosati, eksportni qo'llab-quvvatlash mexanizmlari bo'yicha ma'ruzalar va konsepsiyalar.
9. Usmonxojayeva, M. (2021). To'qimachilik sanoati korxonalarini eksportga yo'naltirishda yagona ishlab chiqarish zanjiri samaradorligi. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va sanoat vazirligi huzuridagi ilmiy jurnal.
10. Karimova, I., Mamatqulov, B. (2022). Farg'ona vodiysi to'qimachilik korxonalarining eksport salohiyatidagi o'rni. Farg'ona davlat universiteti ilmiy axborotnomasi, №1, 112–120.

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. № 11

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100